

فهرست مطالب

۹	چکیده
۱۱	مقدمه
۱۳	بخش اول: کلیات
۱۵	فصل اول: تعاریف اصطلاحات و علائم اختصاری
۱۵	مبحث اول: تعاریف
۱۸	مبحث دوم: علائم اختصاری
۲۱	فصل دوم: مختصری از حقوق ایالات متحده آمریکا و تاریخچه ای از تولید مثل مصنوعی در ایران و آمریکا
۲۱	مبحث اول: مختصری از حقوق ایالات متحده آمریکا
۲۳	مبحث دوم: تاریخچه و سیر قانونی روشهای نوین باروری مصنوعی و اجاره رحم
۲۹	فصل سوم: فیزیولوژی باروری و لقاح طبیعی
۲۹	مبحث اول: اجزاء و عملکرد دستگاه تولید مثل در زنان
۳۱	مبحث دوم: اجزاء و عملکرد دستگاه تولید مثل در مردان
۳۳	مبحث سوم: بررسی علل ناباروری در زنان
۳۴	مبحث چهارم: ناباروری و علل آن در مردان
۳۷	فصل چهارم: تکنیکهای پیشرفته در درمان نازایی
۳۷	مبحث اول: تلقیح اسپرم به داخل رحم زن (باروری داخل رحمی) (I.U.I)
۳۸	مبحث دوم: روش باروری آزمایشگاهی خارج رحمی (I.V.F)
۳۸	مبحث سوم: روش انتقال تخمک بارور شده قبل از تشکیل جنین به رحم زن (Z.I.F.T)
۳۸	مبحث چهارم: روش انتقال تزریق تخمک و اسپرم به رحم زن (G.I.F.T)
۳۹	مبحث پنجم: تزریق اسپرم به داخل تخمک (I.G.S.I)
۳۹	مبحث ششم: اهدای تخمک
۴۱	مبحث هفتم: اهداء جنین
۴۴	مبحث هشتم: رحم اجاره ای
۴۵	فصل پنجم: تلقیح مصنوعی
۴۵	مبحث اول: تلقیح مصنوعی توسط اسپرم شوهر
۴۶	بند اول: بررسی وضع فقهی - حقوقی تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر
۴۸	بند دوم: بررسی مشروعیت اطفال ناشی از لقاح مصنوعی

۵۰	بند سوم: بررسی حقوق تطبیقی.....
۵۱	مبحث دوم: تلقیح مصنوعی با اسپرم شخص بیگانه.....
۵۱	بند اول- بررسی وضع فقهی حقوقی تلقیح مصنوعی زن با اسپرم بیگانه.....
۶۰	بند دوم: بررسی مشروعیت یا عدم مشروعیت طفل حاصل از تلقیح مصنوعی با مرد بیگانه.....
۶۸	بند سوم: نسب در حقوق ایالات متحده آمریکا.....

۷۱ ..... بخش دوم: قراردادهای اجاره رحم

۷۳ ..... فصل اول: تعریف، اقسام اجاره رحم و دلایل رجوع به آن

۷۳	مبحث اول: تعریف قرارداد اجاره رحم.....
۷۵	مبحث دوم: اقسام قراردادهای اجاره رحم.....
۷۵	بند اول: از نظر پزشکی.....
۷۶	بند دوم: از نظر عوض قرارداد.....
۷۷	مبحث سوم: دلایل استفاده از اجاره رحم.....

۸۱ ..... فصل دوم: ماهیت قراردادهای اجاره رحم

۸۱	مبحث اول: تعریف حق و حدود آن برای انسان.....
۸۴	مبحث دوم: ویژگیها و قراردادهای مربوط به حقوق شخصیت.....
۸۴	بند اول: ویژگیهای مربوط به حقوق شخصیت.....
۸۵	بند دوم: قراردادهای مربوط به حقوق شخصیت.....
۸۶	مبحث دوم: قراردادهای اجاره رحم و عقد اجاره.....
۸۷	بند اول: قرارداد اجاره رحم و اجاره اشخاص.....
۸۹	بند دوم: قراردادهای اجاره رحم و اجاره اشیاء.....
۹۴	مبحث چهارم: قرارداد اجاره رحم و عقد ودیعه.....
۹۵	مبحث پنجم: قرارداد اجاره رحم و عاریه.....
۹۶	مبحث ششم: قرارداد مادر جانشین و حق انتفاع.....
۹۷	مبحث هفتم: قرارداد اجاره رحم و تعهد به نفع شخص ثالث.....
۹۹	مبحث هشتم: قرارداد اجاره رحم و قراردادهای خصوصی ماده ۱۰ ق.م.....

۱۰۱ ..... فصل سوم: شرایط و خصوصیات قرارداد اجاره رحم

۱۰۱	مبحث اول: شرایط طرفین قرارداد.....
۱۰۵	مبحث دوم: خصوصیات قرارداد مادر جایگزین به لحاظ آثار آن.....
۱۰۶	مبحث سوم: قرارداد مادر جانشین به لحاظ موضوع و هدف آن.....

۱۰۹ ..... فصل چهارم: شرایط صحت و اعتبار عقد اجاره رحم

۱۰۹	مبحث اول: شرایط صحت اجاره رحم.....
۱۰۹	بند اول: وجود قصد و تراضی طرفین.....

۱۱۱	بند دوم: اهلیت طرفین
۱۱۳	بند سوم: موضوع معین که مورد معامله باشد
۱۳۲	مبحث دوم: اعتبار و ضمانت اجرای قراردادهای اجاره رحم
۱۳۲	بند اول: قانون
۱۴۶	بند دوم: نظم عمومی
۱۵۴	بند سوم: اخلاق حسنه
۱۵۹	بند چهارم: آموزه های قرآنی
۱۶۱	مبحث سوم: نمونه ای از یک قرارداد اجاره رحم
۱۶۹	بخش سوم: آثار حقوقی ناشی از اجاره رحم
۱۷۱	فصل اول: نسب طفل ناشی از قرارداد اجاره رحم
۱۷۲	مبحث اول: تعریف و ماهیت نسب
۱۷۴	مبحث دوم: شرایط تحقق نسب مشروع و اثبات آن
۱۷۵	مبحث سوم: بررسی نسب طفل در حالت جانشینی کامل
۱۷۶	بند اول: بررسی نسب مادری
۱۸۹	نتیجه
۱۹۲	بند دوم: نسب پدری
۲۰۵	مبحث چهارم: بررسی نسب طفل در سایر حالات اجاره رحم
۲۰۵	بند اول: بررسی نسب در اجاره رحم با باروری مصنوعی
۲۰۷	بند دوم: بررسی نسب در اجاره رحم با استفاده از تخمک اهدایی
۲۰۸	بند سوم: بررسی نسب در اجاره رحم با استفاده از جنین اهدایی
۲۱۰	بند چهارم- بررسی نسب با استفاده از تخمک یا جنین اهدایی در ایالت متحده آمریکا
۲۱۵	فصل دوم: آثار نسب ناشی از اجاره رحم
۲۱۵	مبحث اول: نگهداری و تربیت اطفال
۲۱۶	بند اول: حضانت
۲۲۷	بند دوم: تربیت
۲۲۹	مبحث دوم: حرمت نکاح
۲۳۰	بند اول: قرابت رضاعی
۲۳۲	بند دوم: حرمت نکاح جانشینی کامل
۲۳۶	نتیجه
۲۳۸	بند سوم: حرمت نکاح در سایر حالات اجاره رحم
۲۴۰	مبحث سوم: ولایت قهری
۲۴۰	بند اول: مفهوم ولایت قهری

۲۴۱	..... بند دوم : ولایت قهری در اجاره رحم.....
۲۴۱	..... مبحث چهارم : نفقه اقارب.....
۲۴۱	..... بند اول : مفهوم و ماهیت نفقه.....
۲۴۲	..... بند دوم : نفقه اقارب در اجاره رحم.....
۲۴۴	..... بند سوم : نفقه مادر جانشین در دوران حمل.....
۲۴۶	..... مبحث پنجم : ارث.....
۲۴۶	..... بند اول : کلیات ارث.....
۲۴۷	..... بند دوم : توارث فرزند متولد از اجاره رحم.....
۲۵۲	..... مبحث ششم : وصیت.....
۲۵۷	..... فصل سوم : ثبت تولد و صدور شناسنامه .....
۲۵۸	..... مبحث اول : ثبت تولد اطفال و اعلام آن در حقوق ایران.....
۲۵۸	..... بند اول : ثبت تولد اطفال.....
۲۵۹	..... بند دوم : ضوابط اعلام تولد و ثبت رسمی آن.....
۲۶۰	..... مبحث دوم : ثبت تولد اطفال متولد از اجاره رحم.....
۲۶۰	..... بند اول : حالت جانشینی کامل.....
۲۶۳	..... بند دوم : حالت جانشینی با باروری مصنوعی.....
۲۶۶	..... مبحث سوم : ثبت تولد اطفال حاصل از اجاره رحم در ایالات متحده آمریکا.....
۲۷۱	..... نتیجه گیری کلی .....
۲۷۹	..... پیشنهادات .....
۲۸۱	..... فهرست منابع .....

چکیده

امروزه مداخله شخص ثالث در تولید مثل به عنوان یکی از روشهای درمان ناباروری در کشورمان مطرح است که از جمله موارد مهم آن اجاره رحم یا رحم جایگزین می باشد. این روش با ایجاد مباحث جدید و پیچیده حقوقی مسائلی را در زمینه قرارداد منعقدہ میان طرفین و نسب و آثار نسب شرعی طفل حاصله را در علم حقوق مطرح کرده است. در خصوص مشروعیت تعهدات مندرج در قرارداد از نظر ماهیت آن، شرایط اساسی صحت آن و نیز چگونگی برخورد قانون، نظم عمومی و اخلاق حسنه و از نظر اعتبار و قابلیت اجرای آن این نتایج حاصل شد که قرارداد مورد نظر ما از جمله عقود نامعین در قالب قراردادهای خصوصی ماده ۱۰ قانون مدنی بوده که عقدی لازم و از گروه عقود عهدی، و حسب نوع آن در زمره عقود معوض یا غیر معوض جای گرفته و از شرایط اساسی صحت معاملات (ضمن داشتن اعتبار حقوقی لازم) برخوردار است. نسب طفل ناشی از اجاره رحم و آثار آن، از مباحث مهم این تحقیق است که در حقوق برخی از ایالات متحده آمریکا مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است و در حقوق ایران ملاک نسب پدری، رابطه بیولوژیکی طفل با او می باشد و در رابطه با نسب مادری در بین سه نظریه مطرح شده، مادر بودن زن صاحب تخمک با استناد به آیات قرآن کریم، آرای فقها و مراجع عظام و مبانی عقلی صحیح تر به نظر میرسد. از آنجا که نسب طفل حاصل از اجاره رحم مشروع بوده و در حالات مختلف رابطه پدری و مادری با طفل حاصله برقرار است، آثار نسب مشروع از جمله: نگهداری و تربیت طفل، ولایت قهری، نفقه طفل، و رابطه توارث و وصیت نیز مطابق با قواعد و مقررات حقوقی کشورمان برقرار خواهد بود. ثبت تولد طفل در دفاتر سجل احوال و صدور شناسنامه با نام والدین واقعی او در حالات مختلف اجاره رحم با توجه به راهکارهای ارائه شده امکان پذیر خواهد بود. مسائل مطرحه در این کتاب با استناد به منابع مهم فقهی مانند آیات قرآن کریم و روایات معصومین (ع) و استفاده از فتاوی فقها و نظرات علمای حقوق (هر چند که در ارائه نظرات اختلاف نظر نیز وجود دارد)؛ ضمن نگرش به سیستمهای حقوقی خارجی قابل تحلیل و بررسی می باشند و به نظر نگارنده، تحقیق و پژوهش در

زمینه‌های جدید حقوقی من جمله موضوع مورد بحث ما هر چه بیشتر صورت پذیرد، ما را در نیل به ارائه پاسخی واحد در این زمینه یاری خواهد نمود. کلید واژگان: رحم اجاره‌ای، مادر جانشین، باروری، لقاح مصنوعی

avabook.com

مقدمه

بنام آنکه هستی را بنا کرد   به لطفش عاشقی را سهم ما کرد

دانش بشری مانند مرکبی است که به سرعت می تازد و در مسیر بی پایان و پر پیچ و خم خویش در حرکت است. امروزه آن دانش، به شاخه های متعددی تقسیم شده است که آنها نیز هر یک بر دیگری پیشی می گیرند و قلّه های موفقیت را یکی پس از دیگری فتح می نمایند؛ شاخه هایی مانند ادبیات و علوم انسانی، علوم ریاضی، علوم مختلف تجربی، و علوم متعدد هنری که هر یک از آنها نیز به زیر شاخه های مربوط به خود تقسیم شده اند و امروزه شاهد پیشرفتهای عظیمی در هر یک از آنها شده ایم. در این میان رشته پزشکی و علوم ژنتیک که از سابقه طولانی برخوردارند نیز پیشرفتهای زیادی داشته و منفعت های بیشماری را برای بشر به ارمغان آورده است که سیر حیرت انگیز آن در جامعه بین المللی ما را با پرسشهای متعددی مواجه نموده که لزوم پاسخ به این سؤالات با استفاده از اصول، قواعد و پیش فرضهایی که بدون توجه به این دستاوردها شکل گرفته است، ما را به پیچیده گویی، ابهام گویی و بیان نظریه های غیر مسلم وا می دارد.

پیشرفتهای سریع علم پزشکی نه تنها دارای منافع برای جامعه انسانی بوده، بلکه مشکلات جدیدی را در عرصه سلامت، بهداشت و محیط زیست انسانها ایجاد نموده؛ همچنین در عرصه باورهای اجتماعی، اخلاقی، روانکاو، مذهبی و روابط حقوقی موجب بروز پرسش های فراوانی شده است.

پاره ای از این پرسش ها آن چنان به هم گره خورده اند و کلاف سردرگمی را ایجاد نموده اند که گشودن آن به آسانی میسر نیست.

علم حقوق که بر خاسته از نیاز زندگی جمعی و از جمله دستاوردهای مهم تمدن بشری است، قواعدی را پی ریزی می کند که در سایه آن قواعد، ناگزیر است پا به پای مراکب علوم مختلف حرکت کند چرا که تمامی علوم موجود به نوعی با انسانها در ارتباطند و این مقتضای حقیقی این رشته است که جهت ایجاد موازنه و رعایت امر والای عدالت در میان جامعه به حل و فصل مسائل پیچیده و نوظهور مسائل حقوقی می پردازد، تا در سایه هماهنگی، نظم جامعه تأمین و تنظیم گردد و مانند سایر رشته های دانش بشری به حکم ضرورت باید به ظرافت و ژرفای متناسب با محیط خود دست یابد و در این راستا لازم است اندیشه ها و باورهای علمی حقوق روز به روز از دقت و تعمق بیشتری برخوردار شود تا توان تحلیل بیشتری پیدا کند.

از جمله مباحث و مسائل نوظهوری که در دهه اخیر در علم پزشکی مطرح شده، مسئله درمان ناباروری است که به سرعت رو به پیشرفت است و هر روز روشهای جدیدی بر راههای تولید مثل انسانی افزوده می شود که تلقیح مصنوعی و اجاره رحم فیزیکی از روشهای نوین در امر باروری می باشند که شاخه های متعدد علوم مانند: روانشناسی، علم اخلاق، علوم اجتماعی، علوم پزشکی و زیست شناسی و سایر علوم مرتبط را تحت تأثیر خود قرار داده است.

در این میان، از جمله رشته هایی که به شدت با موضوع مرتبط است و آن را تحت تأثیر خود قرار داده رشته پویای حقوق است که می بایست پاسخگوی بسیاری از مسائل و مباحث آن باشد. علم حقوق علمی است که دیدگاههای نظری را بر اساس واقعیات های اجتماعی مطرح می کند و بدیهی است هر چند شناخت حقوقدانان از واقعیات، پدیده ها و موضوعات خارجی، دقیق تر، ملموس تر، و محسوس تر باشد با طرح تئوری های شایسته، می توانند ارتباط نزدیکتر و واقع تری را با این پدیده نوظهور اجتماعی بر قرار کنند و در نهایت با وضع قانون، مکانیزمی را در جامعه تدارک ببینند که در هر مورد با تسهیل مبادله بین واقعیات ها و ارزشهای مقبول جامعه، تصمیمات ضروری را اتخاذ نموده و از این راه به دستاوردهای نوظهور ماهیت و جهت ببخشند.

کتاب حاضر نیز گذری است به این مقوله و گامی هر چند کوچک، اما در عرصه ای خطیر و پیچیده، که امید است خوانندگان محترم همانگونه که بزرگوارانه و با دیده اغماض به کاستیهای موجود می نگرند؛ همواره این حقیر را از انتقادات سازنده خویش بی بهره نسازند.

بخش اول: کلیات

طرح مطلب

در بخش نخست ضرورت دانستیم – با توجه به جدید بودن موضوع و قبل از ورود به مباحث اصلی –، پیش در آمدی از این تحقیق تحت عنوان کلیات و موارد مرتبط با موضوع اصلی جهت آشنایی خوانندگان مورد بررسی قرار گیرد.

در این بخش مطالب در چند فصل مجزا مورد ملاحظه قرار می گیرند؛ در فصل نخست به تعریف واژه ها و اصطلاحات به کار گرفته شده در تحقیق می پردازیم؛ چرا که عموماً این واژه ها نا آشنا هستند با توجه به اینکه مطالب مورد بحث ما با حقوق کشور آمریکا تطبیق داده می شود در برگرداندن واژه های خارجی به فارسی سعی بر پیدا کردن معادلی مناسب بر آن بوده ایم تا حتی الامکان رسا و قابل قبول باشد. در فصل بعد بصورت خلاصه با کلیات حقوق ایالات متحده آمریکا آشنا شده، و در مبحث دوم آن به بیان تاریخچه ای از روش های نوین بارداری مصنوعی و اجاره رحم و سیر قانونی آن در کشور مان و سایر کشورها پرداخته خواهد شد .

در فصل بعد فیزیولوژی باروری و لقاح طبیعی انسان را ضمن تعریف اجزاء و عملکرد دستگاه تولید مثل در مردان و زنان و نیز علل ناباروری در زوجین نابارور را در چهار مبحث جداگانه مورد مذاقه قرار می دهیم .

چهارمین فصل از این بخش را به بررسی تکنیک های پیشرفته امروزی در درمان نازایی ضمن هشت مبحث، اختصاص داده ایم؛ و در فصل آخر به مطالعه مهم بحث تلقیح مصنوعی بصورت کلی - با توجه به اینکه مطالعه آن در تمام مباحث روش های بارداری مصنوعی امری اجتناب ناپذیر است - خواهیم پرداخت.

avabook.com

فصل اول: تعاریف اصطلاحات و علائم اختصاری

در این فصل به تعاریف اصطلاحات و واژه های زیر می پردازیم :

مبحث اول: تعاریف

- تلقیح (Inoculation) : تلقیح در لغت از باب تفعیل است که ثلاثی مجرد آن لَقَح است که به معنای آبیستن شدن جنس مؤنث می باشد و لَقَح به معنای آبیستن کردن است پس تلقیح همان بارور کردن جنس مؤنث است.

- لقاح (Fertilization) : در لغت به معنای آبیستن شدن و در واقع بارور شدن است. در اصطلاح واکنش متقابل بین اسپرم و تخمک با نقل و انتقالات و ترکیبات سلولی و هسته ای هر دو (نر و ماده) شروع شده که این تغییرات روند کلی لقاح را تشکیل می دهد^۱. این عمل ممکن است در خارج از بدن زن نیز صورت پذیرد که به آن لقاح خارج رحمی نیز می گویند .

- اسپرم (sperm) : به سلولهای جنسی مرد اسپرم می گویند که توسط بیضه ها ساخته میشوند هر اسپرم دارای یک سر است که هسته سلول در آن قرار دارد و مشخصات ارثی و مواد ژنتیکی را حمل می کند قسمت میانی اسپرم انرژی لازم را برای حرکت و زنده ماندن اسپرم فراهم می کند و دم اسپرم نیز باعث به حرکت درآوردن آن و عبور از مجاری تناسلی زن و در نهایت باروری تخمک می شود . هر یک میلی لیتر از مایع آن در بر دارنده تعداد ۱۵۰-۵۰ میلیون اسپرم می باشد، در صورتی که تعداد اسپرم های یک مرد در هر میلی لیتر کمتر از ۲۰ میلیون باشد نا بارور است؛ تعداد اسپرم بین ۲۰ تا ۴۰ میلیون در میلی لیتر در مرز طبیعی قرار دارد.^۲

۱- فرانک جی لانگو . لقاح (باروری)، ترجمه دکتر حوری سپهری ، ص ۱.

۲- گلین ف . باسیستین، مروری بر فیزیولوژی و آناتومی دستگاه تولید مثل، ص ۲۰.